

„თავისუფალი არჩევანი“ მოსწავლეთა აკადემიური წარმატებისთვის

მაია ფირჩხაძე

სწავლისა და სწავლების მრავალფეროვან მიდგომებში სრულიად გამორჩეული ადგილი უჭირავს „თავისუფალი არჩევანის“ პრინციპს. ის საშუალებას აძლევს მოსწავლეს, თავად აირჩიოს პასუხები ან გზა, რომლითაც გადაწყვეტს კონკრეტულ დავალებას, უპასუხებს დასმულ შეკითხვებს. „თავისუფალი არჩევანის“ პრინციპს ხშირად მიმართავენ:

- აზროვნების სტიმულირებისათვის;
- მოსწავლეთა ცოდნის შემოწმებისა და კრიტიკული და ანალიტიკური უნარების განვითარებისთვის;
- სწავლების პერსონალიზაციისთვის, უბიძგებს რა მოსწავლეს პასუხისმგებლობისკენ, შედეგად კი ის უკეთ აანალიზებს საკუთარ ცოდნას და უკეთ სწავლობს; მოსწავლეს ინდივიდუალური უნარების გამოვლენის შესაძლებლობა ეძლევა. მას შეუძლია შეაფასოს ყველა შესაძლო ვარიანტი და მიიღოს შესაბამისი გადაწყვეტილება;
- მოტივაციისთვის, რადგან მოსწავლე თავად ირჩევს თავისთვის საინტერესო საკითხს, რაც ზრდის შედეგების ეფექტიანობას.

შედეგიანობის თვალსაზრისით ეფექტიანია, როდესაც „თავისუფალი არჩევანის“ პრინციპი ორიენტირებულია ღია და დახურულ შეკითხვებზე და არგუმენტირებებზე.

დავალებების პირველი ტიპი - ღია და დახურული შეკითხვები - მოითხოვენ განმარტებებს, პასუხების ჩამოყალიბებას. პრობლემის ანალიზს, ფიქრს შესაძლო გადაწყვეტილების გამოსატანად, რაციონალური დასკვნების გამოტანის უნარს, ეს „აიძულებს“ მოსწავლეს, გააკეთოს სწორი არჩევანი, დაადასტუროს ფაქტობრივი ცოდნა. ღია ტიპის შეკითხვები განსაკუთრებით ეფექტურია კრიტიკული აზროვნების განვითარებისათვის, ხოლო დახურული შეკითხვები ძირითადად გამოიყენება კონკრეტული ცოდნის შესამოწმებლად. თუ დავალებაში ორივეა წარმოდგენილი, ეს მოსწავლის ცოდნისა და უნარების სიღრმისეულად შეფასებას უწყობს ხელს.

რაც შეეხება დავალებების მეორე ფართოდ გავრცელებულ ტიპს - არგუმენტირებაზე ორიენტირებულ დავალებებს - ის ხელს უწყობს ლოგიკური აზროვნების განვითარებას, რადგან ვითარდება აზროვნების ორი ფორმა - ირაციონალური და რაციონალური აზროვნება. ირაციონალური აზროვნების დროს მნიშვნელოვანია ემოციური დამოკიდებულებები, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს შეცდომების დაშვებაც, რაციონალური აზროვნების დროს კი საკითხის შესწავლისას აქტიურდება ინტუიცია და კრიტიკული აზროვნება.

განვიხილოთ ნიმუში კონკრეტული ისტორიული მასალის საფუძველზე:

საგანი - ისტორია; კლასი X.

ძირითადი რესურსი: მოსწავლის სახელმძღვანელო, ავტორები: გ. უგულავა და სხვ. გამომცემლობა „სულაკაური“

თემა - ძველი აღმოსავლეთი: შუმერი. ეგვიპტე. აქადი / საკითხი: ძველი აღმოსავლეთის მემკვიდრეობა

დავალებების I ტიპი - „თავისუფალი არჩევანის“ პრინციპით მუშაობა ღია და დახურული ტიპის შეკითხვებზე

<https://read.bookcreator.com/RI2LuCTdPNdTJwznILGACLuCtzW2/ySVjwPMmQr2UTKzGY0sGdg>

აქტივობა 1: მოცემული [ღიადაბოლოებიანი](#) და [დახურული შეკითხვები](#) ორიენტირებულია ფაქტობრივი ცოდნის გამოვლენაზე და კრიტიკული აზროვნების განვითარებაზე:

"თავისუფალი არჩევანის" პრინციპი

ღიადაბოლოებიანი შეკითხვები:

1. რას გულისხმობს "შუმერების წვლილი მსოფლიო ცივილიზაციაში" და რა მნიშვნელობა აქვს მათ მიერ შექმნილ პირველ დამწერლობით სისტემას? 2. როგორ შეიცვალა ადამიანის ისტორია შუმერების პირველი კალენდრის შექმნის შედეგად? 3. როგორ, რა გზით ახდენს გავლენას დღეს ჩვენს ცხოვრებაზე შუმერების ცივილიზაცია? 4. როგორ განსხვავდება შუმერული კანონების სისტემა თანამედროვე სამართლებრივი სისტემებისგან? 5. რატომ დაიწყო შუმერებმა წერილობითი ჩანაწერების გაკეთება? რატომ ჩათვალეს, რომ წერილობითი ფიქსაცია აუცილებელი იყო საზოგადოების განვითარებისთვის? 6. როგორია შუმერების კულტურის გავლენა დღევანდელი სამართლის სისტემების განვითარებაზე? 7. რა ფაქტორებმა შეუწყო ხელი შუმერების ქალაქების განვითარებას?	1. რა როლს თამაშობდა შუმერების სამართალი /წეს-ჩვეულებები სოციალური ურთიერთობების ჩამოყალიბებაში? 2. რატომ ითვლება შუმერების კულტურა ადრეულ ცივილიზაციებს შორის ერთ-ერთ ყველაზე განვითარებულად? 3. რა როლი შეასრულა აქადის იმპერიამ შუამდინარული ცივილიზაციის განვითარებაში? 4. რა როლი ითამაშა სარგონ II-ის მმართველობამ შუმერული კულტურის გავრცელებაში? 5. რა ბედი ეწია შუმერულ ქალაქებს აქადელების მიერ მათი დაპყრობის შემდეგ? 6. როგორ აისახა აქადის გავლენა შუმერების კულტურულ და სამართლებრივ სისტემებზე? 7. როგორ განვითარდა შუმერული ქალაქ-სახელმწიფოების სისტემა აქადის იმპერიის ბატონობის დროს?

დახურული შეკითხვები:

1. შუმერების მიერ შექმნილი პირველი საწერი სისტემა გამოიყენებოდა:

- ა) მხოლოდ რელიგიური მიზნებისთვის;
- ბ) სახელმწიფო საჭიროებისთვის;
- გ) სავაჭრო და ადმინისტრაციული მიზნებისთვის.

2. შუმერებმა შექმნეს:

- ა) მხოლოდ დამწერლობის სისტემა;
- ბ) დამწერლობის, კალენდრის და პირველი კანონის სისტემები;
- გ) მხოლოდ ადმინისტრაციული სისტემები.

3. შუმერების წვლილი კულტურის განვითარებაში მოიცავს:

- ა) მხოლოდ ტექნოლოგიურ გამოგონებებს;
- ბ) სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ წინსვლებს;
- გ) მხოლოდ ეკონომიკურ წინსვლებს.

4. შუმერული სამართალი მიზნად ისახავდა:

- ა) რელიგიური კანონების დაცვას;
- ბ) სოციალური ურთიერთობების რეგულირებას;
- გ) მხოლოდ სახელმწიფო მმართველობის გაძლიერებას.

5. შუმერების სახელმწიფოებრიობის განვითარების პერიოდი დაიწყო დაახლოებით:

- ა) ძვ.წ. 5000 წელს; ბ) ძვ.წ. 2900 წელს; გ) ძვ.წ. 2000 წელს.

6. აქადური იმპერია შუმერთან ერთად არსებობდა დაახლოებით:

- ა) 100 წელი; ბ) 200 წელი; გ) 300 წელი.

6. შუმერებმა შექმნეს სამართლებრივი კოდექსი, რომელიც მოიცავდა:

- ა) მხოლოდ რელიგიურ წესებს;
- ბ) სოციალური და ეკონომიკური საკითხების რეგულაციას;
- გ) მხოლოდ სამხედრო წესებს.

7. შუმერების კულტურული მემკვიდრეობა ითვლება მნიშვნელოვანად, რადგან:

- ა) იგი იყო მხოლოდ რელიგიური ხასიათის;
- ბ) შეიცავდა მმართველობის და სამართლებრივი პრინციპების საფუძვლებს;
- გ) მხოლოდ სამხედრო წესებით იყო განპირობებული.

9. სარგონ II-ის მმართველობის დროს შუმერების კულტურამ:

- ა) დაკარგა მნიშვნელობა;
- ბ) განიცადა აღორძინება და გავრცელება;
- გ) დარჩა უცვლელი.

10. აქადის მმართველობის შედეგი იყო:

- ა) შუმერული სახელმწიფოების გაძლიერება;
- ბ) შუმერული ქალაქების კულტურის დაქვეითება;
- გ) შუმერული წეს-ჩვეულებების, კანონების გაუქმება.

11. აქადის იმპერია დაცვა:

- ა) ძვ.წ. 2200 წელს; ბ) ძვ.წ. 2100 წელს; გ) ძვ.წ. 2000 წელს.

აქტივობა 2: ანალიზი და დამოკიდებულებები:

ღია და დახურული კითხვები მასალის ანალიზისთვის და საკითხის მიმართ დამოკიდებულების გამოკვეთისთვის

1. რომელ მდინარეთა შორის მდებარეობდა მესოპოტამია?

- ა) ნილოსი და იორდანე;
- ბ) ტიგროსი და ეფრათი;
- გ) იანგი და ხუანხე;
- დ) განგი და ინდუსი.

2. რომელ მეფეს მიაწერენ ჰამურაბის კანონთა კრებულის შექმნას?

- ა) ასურანიპალი;
- ბ) ნაბუქოდონოსორი;
- გ) ჰამურაბი;
- დ) თუთმოსი III.

3. რომელ ეგვიპტურ ღმერთს უკავშირდება სიკვდილის და აღდგომის მითი?

- ა) ოსირისი;
- ბ) ჰორი;
- გ) ანუბისი;
- დ) თოტი.

4. რომელი ქალაქი ითვლება ძველი ბაბილონის დედაქალაქად?

- ა) სუზა;
- ბ) ბაბილონი;
- გ) ურუქი;
- დ) თებე.

5. რომელი დინასტიის მმართველობის დროს აშენდა გიზას პირამიდები?

- ა) პირველი დინასტია;
- ბ) მეოთხე დინასტია;
- გ) მეორე მეტე დინასტია;
- დ) მეფრამეტე დინასტია.

6. რა როლი ჰქონდა მდინარე ნილოსს ძველი ეგვიპტის განვითარებაში?

7. განმარტეთ, რა მნიშვნელობა ჰქონდა ჰამურაბის კანონთა კრებულს მესოპოტამიაში საზოგადოების განვითარებისთვის?

8. რა იყო ფარაონის როლი ძველი ეგვიპტის რელიგიურ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში?

9. აღწერეთ, როგორი იყო ზიკურატების ფუნქცია და როლი ძველ შუმერში.

10. რა გავლენა იქონია ასურეთის სამხედრო სახელმწიფომ ახლო აღმოსავლეთის რეგიონზე?

აქტივობა 3: შეკითხვების კიდევ ერთი ტიპი - ეხმარება მასწავლებელს მოსწავლეთა ფაქტობრივი ცოდნისა და ანალიტიკური უნარების შეფასებაში:

ღია და დახურული შეკითხვები, რომელიც ხელს უწყობს ფაქტობრივი ცოდნის გამოვლენას და ანალიტიკური უნარების შეფასებას:

1.რომელ პერიოდს მიეკუთვნება ქალაქი ური?

- ა) ძვ.წ. 3500-3300;
- ბ) ძვ.წ. 4000-2334;
- გ) ძვ.წ. 1792-1595.

2.შუმერულქალაქებში ყველაზე მნიშვნელოვან აღმოჩენად ითვლება:

- ა) მწერლობის სისტემა;
- ბ) სამხედრო ტექნიკა;
- გ) სამეურნეო იარაღები.

3.რომელ პერიოდს მიეკუთვნება შუმერული ქალაქების ჩამოყალიბება?

- ა) ძვ.წ. 2334-2100;
- ბ) ძვ.წ. 2025-1364;
- გ) ძვ.წ. 3100-2900.

4.რომელ პერიოდს მიეკუთვნება ურის ცივილიზაცია?

- ა) ძვ.წ. 3500-3300;
- ბ) ძვ.წ. 4000-2334;
- გ) ძვ.წ. 2025-1364.

5.რა არის დამახასიათებელი შუმერული კულტურისთვის?

- ა) პირველი სახელმწიფოები;
- ბ) მწერლობის გამოგონება;
- გ) ახალი სამეფოს ფორმირება.

6.რომელ პერიოდში დაიწყო მესოპოტამიის არქეოლოგიური შესწავლა?

- ა) XIX;
- ბ) XX;
- გ) XVIII.

7.ახსენით ძველი აღმოსავლეთის ცივილიზაციების როლი დამწერლობის განვითარებაში:

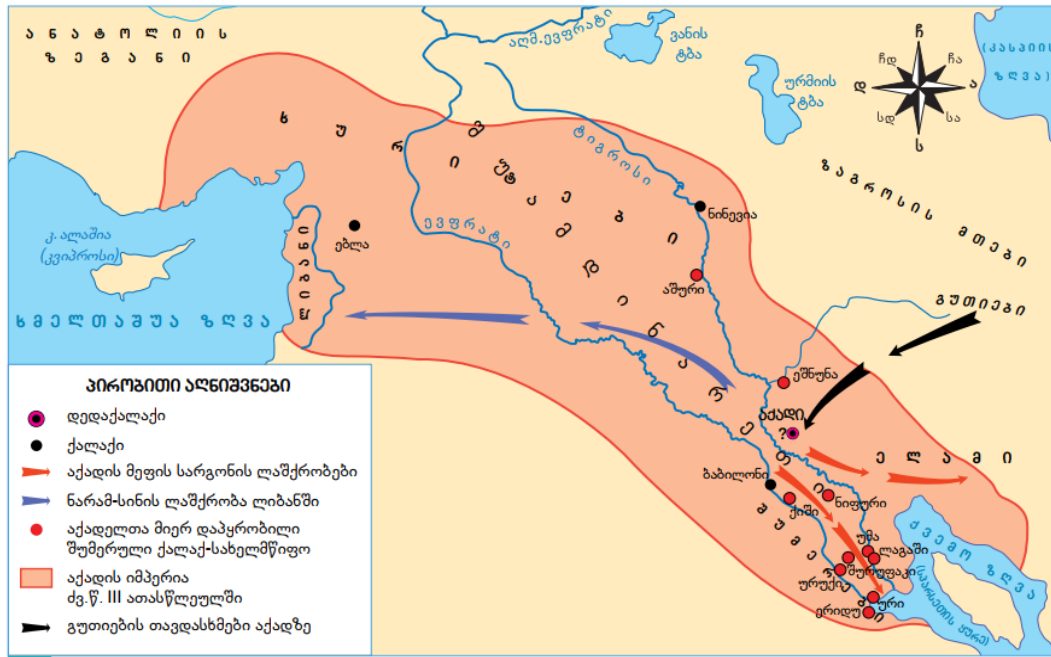
8.აღწერეთ შუმერის სახელმწიფო მმართველობის სისტემის მნიშვნელობა კაცობრიობის განვითარებისთვის:

9.რომელი ფაქტორები განაპირობებდა ქალაქ-სახელმწიფოების გაძლიერებას ძველ აღმოსავლეთში?

დავალების II ტიპი - არგუმენტირება - მიმართულია ლოგიკური აზროვნების განვითარებისკენ.

დავალების პირობა: ძველი აღმოსავლეთის ცივილიზაციებზე, კერძოდ, აქადსა და შუმერზე, რამდენიმე მნიშვნელოვანი ფაქტორი ახდენდა ზემოქმედებას, რამაც ამ უძველესი სახელმწიფოების სისუსტე და საბოლოოდ დაღუპვაც განაპირობა.

ჩამოთვლილია რამდენიმე თეზა (დებულება, რომელსაც მსჯელობისას იცავენ), თუ რატომ დაეცა აქადი და შუმერი. მოსწავლეებს ვთავაზობთ, ამოირჩიონ რომელიმე სამუშაო ვერსია და სახელმძღვანელოს ტექსტსა და რუკაზე დაყრდნობით (იხ. აქვე, [რუკა 1](#)) მოიყვანონ შესაბამისი მტკიცებულებები (მაგალითები, კონკრეტული ფაქტები).

რუკა 1. აქადელთა იმპერია

1. პოლიტიკური არასტაბილურობა და შიდა დაპირისპირებები:

- აქადი: სარგონ დიდის მიერ შექმნილი აქადის იმპერია პირველი დიდი სახელმწიფო გაერთიანება იყო, რომელშიც მესოპოტამიის ცალკეული ქალაქ-სახელმწიფოები გაერთიანდნენ, თუმცა მისი მემკვიდრეები ვერ ახერხებდნენ ცენტრალური ძალაუფლების გამტკიცებას. შიდა დაპირისპირებები და მეფის ხელისუფლების შესუსტება კი ხელს უწყობდა რეგიონის დაშლასა და დაყოფას.
- შუმერი: შუმერული ქალაქ-სახელმწიფოები (როგორცაა ურუქი, ური, ლაგაში) მუდმივად ებრძოდნენ ერთმანეთს გავლენისა და რესურსების გამო. შიდა კონფლიქტებმა შუმერი დააუძლურეს და კიდევ უფრო დაასუსტეს გარე საფრთხეების მიმართ.

2. გარეშე მტრის თავდასხმები:

- აქადი: აქადის დაცემის ერთ-ერთ მთავარ მიზეზად მიიჩნევა ჩრდილოეთიდან მომთაბარე, მტრულად განწყობილი გუტიების შემოსევები, რომლებმაც დაასუსტეს და საბოლოოდ დაიპყრეს აქადის ტერიტორიები.
- შუმერი: შუმერზე დიდი გავლენა იქონია აქადელების თავდასხმებმა, რომელთა მმართველობაც პერიოდულად დომინირებდა შუმერზე. მოგვიანებით ელამელებისა და სხვა მტრული ტომების შემოსევებმაც მნიშვნელოვნად შეასუსტა შუმერების ძლიერება.

3. ეკონომიკური პრობლემები და რესურსების დეფიციტი:

- შუმერსა და აქადს არ გააჩნდათ საკმარისი ბუნებრივი რესურსები, განსაკუთრებით ისეთი სტრატეგიული მასალები, როგორებიცაა, ლითონი და ხე-ტყე. მათი ეკონომიკა დამოკიდებული იყო სავაჭრო ურთიერთობებზე, რომლებიც შიდა დამაბულობისა და ომების დროს უფრო და უფრო რთულდებოდა.
- სარწყავი სისტემების მწყობრიდან გამოსვლა და მიწების დამლაშება მესოპოტამიის დაბლობებზე კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო, რამაც სოფლის მეურნეობის დაცემა და ეკონომიკური კრიზისი გამოიწვია.

4. კლიმატური ცვლილებები და ბუნებრივი კატასტროფები:

- კლიმატური ცვლილებები, მაგალითად, ხანგრძლივი გვალვები, ხშირად იწვევდა მდინარეების დონის დაწევას, რაც, თავის მხრივ, მორწყვის პრობლემას წარმოშობდა და სასოფლო-სამეურნეო წარმოებას ზიანს აყენებდა. ეს განსაკუთრებით მძიმე იყო აქადისთვის, რომელიც ასეთ რესურსებზე იყო დამოკიდებული.
- მესოპოტამიაში ნიადაგის გამოფიტვამ და დამლაშებამ გამოიწვია ნაყოფიერების შემცირება და სოფლის მოსახლეობის მიგრაცია, რამაც რეგიონი დემოგრაფიულად დაასუსტა და ქალაქების როლი და თავად ქალაქებიც შეამცირა.

5. კულტურული და რელიგიური მღელვარებები:

- რეგიონში მომრავლდა კულტურულად განსხვავებული ჯგუფები, რაც ხშირად იწვევდა რელიგიურ დამაბულობებსაც. შუმერული ქალაქები ცდილობდნენ რელიგიურ სფეროში ერთმანეთის დამორჩილებას (დაქვემდებარებას, დომინაციას), რაც მათ სამხედრო და პოლიტიკური დაპირისპირების ახალ მიზეზებს აძლევდა.
- ამ ფაქტორების ერთობლიობამ საბოლოოდ გამოიწვია აქადისა და შუმერის ცივილიზაციების დაცემა. თუმცა მათმა კულტურულმა მემკვიდრეობამ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა შემდგომი ცივილიზაციების განვითარებაზე, მათ შორის ბაბილონისა და ასურეთის სამეფოების განვითარებაზე.

მოტივაციაზე, კრიტიკულ და ანალიტიკურ აზროვნებაზე, მოსწავლეთა ინდივიდუალური შესაძლებლობების გამოვლენაზე ორიენტირებული დავალებები ეფექტიანია შედეგების თვალსაზრისით და მოსწავლეთა აკადემიური წარმატების მნიშვნელოვანი პირობაა.